

Hannu Magga

Suomen luonnonsuojeluliitto Helsinki 21.3.2005

Kommenttipuheenvuoro ”Ahtaalle ajetus” raportista

Taustaa

Olen poromies saamelaisalueelta Lapin paliskunnasta. Asuinpaikkani sijaitsee Vuotson kylässä, mistä on matkaa kunnan keskuspaikkaan – Sodankylään – noin 90 km. Poronhoitoa olen harjoittanut 1950-luvun lopulta näihin päiviin saakka. Ammattini yhteydessä olen muiden poromiesten lailla päässyt - ja myös joutunut - kokemaan kaiken sen erämaaluonnon suoman rauhan, ja myös rajun voiman, joita kumpaakin olen oppinut nöyrästi kunnioittamaan.

Saamelaisena olen kuitenkin lapsuusvuosina joutunut kokemaan myös sen kielteisen ja identiteettiä tuolloin murentaneen syrjinnän, jopa ivan, mikä ajoittain ilmeni käydessäni vanhempieni kanssa Sodankylässä. Tunne oli pelottava, enkä silloin halunnut olla saamelainen. Joskus ainoakin saamelaisuudesta kielivä vaatekappale –lapinlakki- tuli Sodankylässä käydessä piilottaa puseron alle näyttääkseen suomalaiselta. Tunnetta on vaikea kuvata sanoilla. Lapsuusaikaiset tapahtumat ovat nousseet vieläkin mieliin nyt Lapissa meneillään olevien metsäkiistojen yhteydessä. Kokemuksesta kuitenkin tiedän, ettei monikaan valtaväestön taho halua uskoa tapahtuvan saamelaisten syrjintää vielä nykyäänkin. Suomen valtio itsekin uskottelee mm. EU:n muille jäsenvaltioille olevansa valtio, jossa ihmisoikeuskysymykset ovat esimerkillisesti hoidettu.

Varsinaisen ammattini rinnalla olen poromiesten asettamana luottamushenkilönä – ennen muuta lähes neljännesvuosisadan mittaisen poroisäntäkauteni puitteissa - ikään kuin aitiopaikalta seurannut sitä, kuinka yhteiskunnan edun nimissä paliskunnassa tapahtuneet ympäristömuutokset ovat pala-palalta murentaneet saamelaiskulttuurin perustaa, eli poronhoitoa. Suomessa ihmiset eivät ole samanarvoisia lain edessä.

Tänä päivänä kuitenkin arvostan aiempaa enemmän sitä saamelaista perinteistä vapaasti laiduntavaa poronhoitoa, jota nuoruusvuosinani voitiin harjoittaa lähes luonnontilaisilla laitumilla. Johtuneet siitä että olen joutunut kokemaan myös sen porolaitumiin kohdistuneen totaalisen tuhon, mikä tapahtui paliskuntaamme rakennettujen tekojärvien (Lokka ja Porttipahta) myötä. Syrjäiset saamelaiskylät, luonnonniityt ja muut luontaistalousalueet hukutettiin vesimassojen alle vuosien 1967-71 välisenä aikana. Samalla hukutettiin merkittävä osa saamelaiskulttuuria. Tämän tuhon kohteeksi joutuneiden ihmisten - joista jo suuri joukko on siirtynyt paremmille laidunmaille - sisäistä ja syvällä kalvavaa epämääräistä tunnetta on mahdotonta sivullisten ymmärtää. Olen itse kokenut vain sen, miltä tuntuu kun oman kodin jokivarsiin ja lapsuusaikaiset leikkikentät on hukutettu ja myllerretty tekojärviä yhdistäväksi Vuotson kanavaksi.

Raportista

Tänä päivänä julkistetun ”Ahtaalle ajetus” – nimisen raportin tietyt kohdat palauttavat vieläkin mieliin nuo lähes neljän vuosikymmenen takaiset tapahtumat, joita ei voi pyyhkäistä pois.

Nyt julkaistu raportti tuo hyvin esille ennemuuta metsien käyttöön liittyneet ongelmat saamelaisalueella. Raportin anti vahvistaa myös käsitystä, että poronhoidolla ja myös metsätaloudella on tulevaisuudessakin menestymisen mahdollisuus tällä alueella. ”Suomen saamelaisalueen valtion metsien ekologinen, sosiaalinen ja aluetaloudellinen merkitys on poikkeuksellisen suuri. Alueen

merkittävimmät elinkeinot ja paikallinen monikäyttö tukeutuvat niihin. Metsillä on myös kulttuurinen merkitys perinteisen vapaasti laiduntavan poronhoidon ja saamelaiskulttuurin osatekijänä”, kuten kirjoittajat raportin tiivistelmäosan alussa ovat tuoneet esille. Raportin merkittävä anti on myös siinä, että yksittäisten saamelaispaliskuntien suuret ongelmat on kirjattu samojen kansien väliin ja näin kaikkien halukkaiden luettavaksi. Ongelmat ovat jatkuessaan paisuneet ja aiheuttaneet uusia ongelmia saamelaiselle poronhoidolle. Tämä ympäristömuutosten ketju on kuitenkin katkaistavissa, kuten raporttia lukiessa on voinut havaita.

Yksilöimättä niitä lukuisia kiistakohteita, joista vanhimmat ovat puolivuosisataa sitten syntyneitä totean kuitenkin, että tämän raportin 3. kohdan tarkoittamat toimijat saamelaisalueella voivat halutessaan vaikuttaa saamelaisille myönteisellä tavalla kulloinkin kyseessä olevaan ongelma-asiaan, mikäli siihen löytyy tahtoa.

Siihen, millä tavalla näitä ongelmia voitaisiin poistaa tai lieventää niin, että saamelaisalueen eri elinkeinoja olisi tulevaisuudessakin mahdollista harjoittaa, löytyvät mielestäni hyvät eväät eli ratkaisumallit raportin kohdassa “5. Ristiriidoista ratkaisuihin”. Olennaista tässä on ehdotus Metsähallituksen saamelaisalueen maiden siirtämisestä Metsähallituksen Luontopalveluyksikön taseeseen ja Ympäristöministeriön alaisuuteen. “Tämä muutos tekisi metsähallituksen maankäyttösuunnitelmista alueella viranomaispäätöksiä, ja poistaisi Metsähallituksen metsätalouden tuottovaatimuksen”, kuten raportin ratkaisuehdotuksista ilmenee. Muutos luo myös hyvät puitteet kohdassa 5 lueteltujen muiden ehdotusten toteuttamiselle tai ”jatkojalostukselle”. Raportti kuvastaa todella hyvin tämän päivän todellisuutta saamelaisalueella, todellisuutta jonka myös valtion hallinnon tulisi omaksua itselleen.

Saamelaisalueen paliskuntien poromiesten ja myös eräiden saamelaisalueen eteläpuolella sijaitsevien paliskuntien poromiesten on hyvä muistaa tai tietää, että ilman Greenpeacen ja Suomen luonnonsuojeluliiton periksi antamatonta, ja poronhoidolle myönteistä yhteistyötä poronhoito olisi muun maankäytön kasvattamisen ja Metsähallituksen konevoimalla tapahtuneiden ja lisääntyneiden hakkuiden myötä jyrätty lopullisesti. Hakkuun kielteiset seuraukset olisivat kohdistuneet myös mm. matkailun, eränkänynnin ja virkistyskäytön tarvitsemalle maankäytölle.

Hannu Magga
Taivallammentie 90
99690 Vuotso